

ОБЩА ИНФОРМАЦИЯ – ДЕФИНИРАНЕ НА NEETS, ТИПОЛОГИЗАЦИЯ, ХАРАКТЕРИСТИКИ, КОМУНИКАЦИОНЕН ПОДХОД, ВЛИЯНИЕ НА ВЪНШНИ ФАКТОРИ : ДЕМОГРАФСКА СИТУАЦИЯ, ОСОБЕНОСТИ НА МЛАДИТЕ ХОРА

Настоящият документ представлява предварителна информация, която да даде представа за явлението NEETs, страничните фактори, които повлияват неговото възникване и развитие, комуникационен подход и добри практики. Извлечената въз основа на този предварителен материал на по-късен етап ще бъде основа за извличане на нуждите на представители на целевата аудитория вече в регионален аспект. Тази предварителна информация, в комбинация с полеовото изследване ще даде възможност за по-добра диагностика и съответно предложения за последващи действия в посока овластяване на младите хора в регион Перник в посока наемане или самоемане, в т.ч и стартиране на собствен бизнес като възможности за преодоляване на проблемите с младежката безработица и оттам справяне с бедността.

I. NEETs – обща характеристики, особености¹

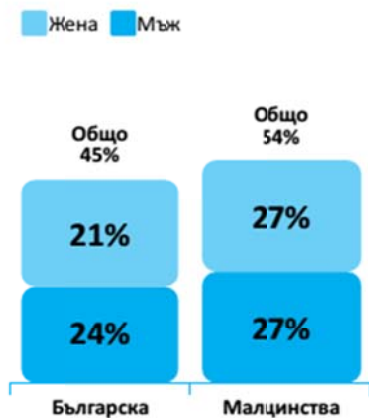
През 2014 г., по задание на УНИЦЕФ, в България се провежда национално представително изследване „Оценка на състоянието и анализ на профила на подрастващите и младежите, които не работят, не учат и не се обучават (NEETs)”.⁵ То обхваща лица между 15 и 24 г. и описва релефен социално-демографски профил на младите хора, които не учат, не работят и не се образоват.

Структура по пол

Делът на мъжете и жените сред NEETs в България е почти равен: 52% към 48%. При малцинствените етнически групи обаче, делът на жените със статус NEETs е почти 3.5 пъти, а на мъжете - 2.3 пъти по-голям от контролната група⁷. Това се дължи основно на общностните специфики при малцинствата, преди всичко ранните бракове и раждания при момичетата и вследствие от това – преждевременното им отпадане от училище, което е ключов фактор за присъединяване към групата на NEETs.

¹Наръчник по проект VS/2016/0050 „Повишаване на информираността сред младежите относно Гаранцията за младежта в България”, финансиран по Програмата на Европейския съюз за заетост и социални иновации.

Графика 1: NEETs по пол и етническа принадлежност (база: 267 души)

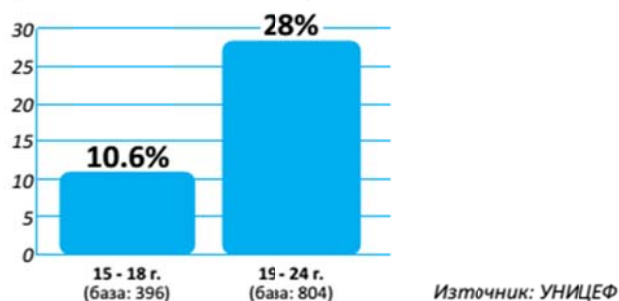
Графика 2: Контролна група по пол и етническа принадлежност (база: 933 души)

Структура по възраст

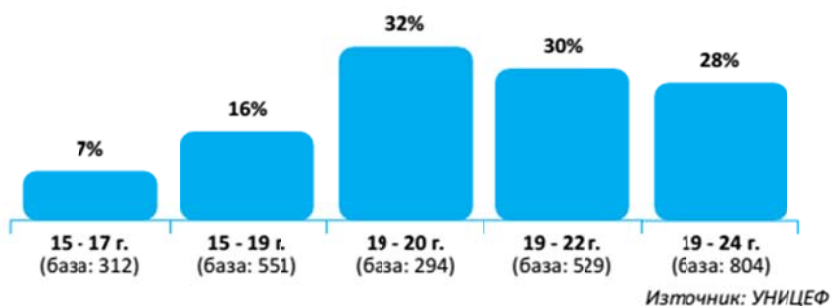
Младите хора със статус NEETs в училищна възраст (15-18 г.) са 10.6%, а в групата от 19-24 г. - 28%.

Графика 2: Дял на NEETs в училищна възраст и след завършване на средно образование

Първият пик на присъединяване към групата NEETs е във възрастовата група 15-19 г. и е резултат от преждевременно напускане на училище (малко по-нататък ще се спра и на индикаторите за ранното напускане на училище), а вторият е непосредствено след завършване на средно образование. Според данните, всеки трети, завършил средно образование, се озовава трайно в ситуация нито да учи, нито да работи, нито да се обучава и остава в нея повече от една година.

Графика 3: Дял на NEETs във възрастовите групи

Структура по етническа принадлежност

Съотношението между българите и представителите на етническите малцинства (роми и турци) в групата на NEETs е 46% :51%.

Графика 4: Структура по пол и етническа принадлежност

Допълнителният анализ на етническите групи показва, че делът на ромския етнос е над 5 пъти, а на турския – 1.5 пъти по-голям от тези в контролната група. От гл. т. на пола се оказва още, че вероятността една жена от ромски произход да попадне в групата на NEETs е 5 пъти по-висока в сравнение с вероятността това да се случи с жена от българския етнос.

Образователна структура

Всеки втори в групата на NEETs (47%) е преждевременно напуснал училище. Всеки пети (19%) е напуснал училище, преди да е завършил основното си образование. 86% от преждевременно напусналите училище са лица от малцинствените етнически групи, като 2/3 от тях са роми. Делът на завършилите средно образование, които нямат придобита професионална квалификация е 48% - съизмерим с дела на преждевременно напусналите училище. Това са младежи, за които преходът от образованието към пазара на труда се е оказал труден, като причините за това биха могли да бъдат както субективни, свързани със

самия младеж (липса на професионална квалификация, на умения и компетентности, които се изискват в допълнение към дипломата за завършено образование; наличие на проблеми от семеен или здравословен характер, липса на мотивация за работа), така и обективни (ограничени възможности за трудова реализация, особено в по-малките населени места, липса на свободни работни места и т.н.)

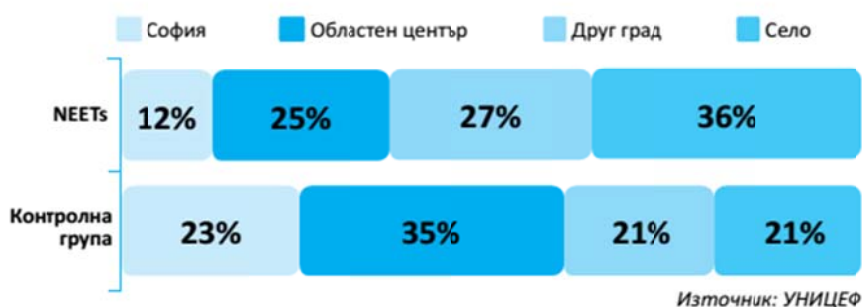
Графика 6: Профил по степен на образование (База: NEETs, 267 души; Контролна група, 563 души*)

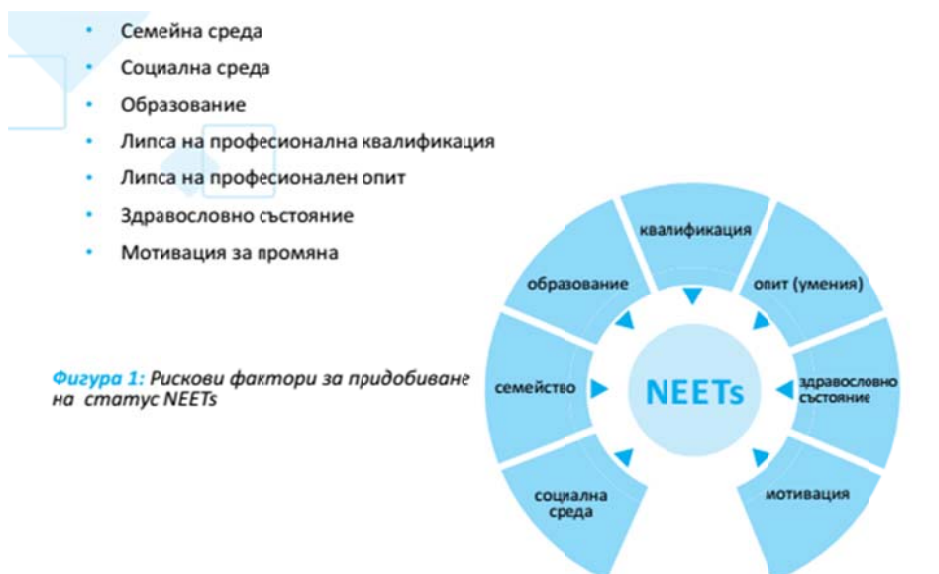
Разпределение по тип населени места

64% от младите хора, които не учат, не работят и не се обучават, живеят в малки населени места – села и малки градове (различни от областните центрове). Младежите със статус NEETs, които живеят в села, са три пъти повече от тези, които живеят в столицата - 36%:12%. Всеки четвърти младеж със статус NEETs живее в областен град (25%).

Графика 7: Структура на NEETs и контролната група по населено място (база: NEETs, 267 души; Контролна група, 933 души)

Седем са основните рискови групи фактори за придобиване на статут на NEETs – при необходимост могат да бъдат разгледани по-подробно.

Подгрупи

Групата на младежите със статус NEETs е хетерогенна. Нейните представители са от различни населени места, произхождат от различни семейства, имат различна етническа принадлежност, различна степен на образование, професионална квалификация и опит, имат различни интереси, желания и мотивация. Въпреки това вътрешно разнообразие, могат да бъдат изведени общи, типични характеристики, на база на които да се обособят различни подгрупи NEETs. Това ще даде възможност всеки идентифициран със статус NEETs младеж да бъде „причислен“ към определена категория, а това ще обоснове избора на подходяща мярка за активиране.

Най-популярна е типологизацията (или класификацията) на подгрупи NEETs, направена на база на критерия „поведение на пазара на труда“. НСИ предоставя статистически данни за няколко групи лица според поведението им на пазара на труда: заети, безработни, икономически неактивни, вкл. обезкуражени лица. Тук ще бъдат разгледани по-подробно групите на безработните и икономически неактивните. Това са двете големи подгрупи NEETs, който ще бъдат допълнително сегментирани на база на образование, квалификация и професионален опит.

Безработни

Безработни с минимум средно образование, с професионален опит
Това са младежи със завършено средно или висше образование, които имат професионален опит. Делът им съставлява около 15% от групата на NEETs. Мнозинството в тази подгрупа са българи (около 80%), близо две трети имат професионална квалификация. Младежите от тази група остават в ситуация NEETs по-малко от 1 година. 76% от тях очакват промяна в

следващите 12 месеца. Те са мотивирани и готови да приемат отправените им предложения, да участват в различни форми на обучение и заетост.

Безработни с минимум средно образование, без професионален опит
С този профил е всеки пети NEETs (19.1%). Те имат образование, но нямат опит. Мъжете в тази подгрупа са 63%, а жените - 37%. Приблизително две трети са българи, една трета са от етническите малцинства. Близко 63% живеят в малки населени места. Безработните със средно образование и без професионален опит остават в ситуация NEETs средно 1 г. и 4 м. 43% от младежите, които са от 1 до 2 години в тази ситуация, очакват промяна в следващите 12 месеца, всеки 5-ти (23%) не очаква, а всеки 3-ти (34%) не знае какво може да очаква. Тази група е уязвима и е в риск от по-продължителна безработица, основно заради колебания в личната мотивация и желание за промяна.

Безработни с по-ниско от средно образование
Тази подгрупа е с най-висок дял сред безработните NEETs (21.7%). Близко 73% са между 19-24 г., над 75% живеят в села и малки градове. Доминират мъжете от ромски произход – те са 61% от тази подгрупа, жените са 21%. Сред безработните с по-ниско от средно образование има такива с опит, и без опит. Безработните с по-ниско от средно образование, но с опит остават в ситуация NEETs около 3 г. и 4 м. Безработните с по-ниско от средно образование и без опит са в риск да останат извън пазара на труда по-дълъг период от време – средно 4 години.

Икономически неактивни

Втората голяма подгрупа в групата на NEETs са неактивните младежи. Съгласно класификацията на НСИ, това са лица извън работната сила. Обща характеристика на неактивните младежи е, че **те нямат регистрация в бюрата по труда и не търсят активно работа.**

Съставът на икономически неактивните е разнообразен и включва :

- младежи, които са работили някога (15%);
- българи със средно образование и без опит (36%);
- представители на етнически малцинства, с по-ниско от средно образование (35%);
- българи с по-ниско от средно образование, роми и турци със завършено средно образование (14%);
- лица, които са в отпуск за отглеждане на дете до 2 г. възраст (НСИ);
- лица, встъпили в ранен брак;
- младежи, които са осигурени финансово и нямат желание и мотивация да се реализират на пазара на труда.

Фигура 2: Подгрупи NEETs

В заключение, безработните младежи са в по-благоприятна позиция от гл. т. на реализацията на пазара на труда. Сред тях, краткосрочно безработните (с по-високо образование и с професионален опит) са подгрупа, която може в един кратък период да бъде активирана и да намери успешна трудова реализация. Младежите, които имат средно образование, но нямат опит и младежите, които са с по-ниско от средно образование остават извън пазара на труда повече от 1 година и попадат в категорията на дългосрочно безработните. Голяма част от тях търсят работа, но ниският образователен ценз, липсата на квалификация и опит са бариери пред включването им в заетост. Икономически неактивните младежи не са регистрирани в бюрата по труда, те са извън работната сила. Желанието им за работа е изключително предимство, което трябва да се използва при мерките за подкрепа за започване на работа, включване в обучение за възрастни или връщане в образователната система.

Статистическа информация

През 2016 г. Евростат⁴¹ регистрира среден дял на NEETs за 28-те държави от Европейския съюз в размер на 11.5%. Това е най-ниската стойност за последните осем години. Държавите с най-висок дял на NEETs през 2016 г. са Италия (19.9%), България (18.2%), Румъния (17.4%), Хърватска (16.9%), Кипър (15.9%), Гърция (15.8%). С най-малък дял са Холандия (4.6%), Люксембург (5.4%) и Дания (5.8%).

Таблица 5: Дял на младежите от групата NEETs в ЕС-28

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ЕС-28	11.9	12.4	12.8	12.9	13.2	13	12.5	12	11.5
Белгия	10.1	11.1	10.9	11.8	12.3	12.7	12	12.2	9.9
България	17.4	19.5	21	21.8	21.5	21.6	20.2	19.3	18.2
Чехия	6.7	8.5	8.8	8.3	8.9	9.1	8.1	7.5	7
Дания	4.3	5.4	6	6.3	6.6	6	5.8	6.2	5.8
Германия	8.4	8.8	8.3	7.5	7.1	6.3	6.4	6.2	6.6
Естония	8.7	14.5	14	11.6	12.2	11.3	11.7	10.8	9.1
Ирландия	15	18.6	19.2	18.8	18.7	16.1	15.2	14.3	13
Гърция	11.4	12.4	14.8	17.4	20.2	20.4	19.1	17.2	15.8
Испания	14.3	18.1	17.8	18.2	18.6	18.6	17.1	15.6	14.6
Франция	10.5	12.7	12.7	12.3	12.5	11.2	11.4	12	11.9
Хърватска	11.6	13.4	15.7	16.2	16.6	19.6	19.3	18.1	16.9
Италия	15.6	17.6	19	19.7	21	22.2	22.1	21.4	19.9
Кипър	9.7	9.9	11.7	14.6	16	18.7	17	15.3	15.9
Латвия	11.8	17.5	17.8	16	14.9	13	12	10.5	11.2
Литва	8.8	12.1	13.2	11.8	11.2	11.1	9.9	9.2	9.4
Люксембург	6.2	5.8	5.1	4.7	5.9	5	6.3	6.2	5.4
Унгария	11.5	13.6	12.6	13.2	14.8	15.5	13.6	11.6	11
Малта	8.3	9.9	9.5	10.2	10.6	9.9	10.5	10.4	8.6
Холандия	3.4	4.1	4.3	4.3	4.9	5.6	5.5	4.7	4.6
Австрия	7.4	8.2	7.4	7.3	6.8	7.3	7.7	7.5	7.7
Полша	9	10.1	10.8	11.5	11.8	12.2	12	11	10.5
Португалия	10.2	11.2	11.4	12.6	13.9	14.1	12.3	11.3	10.6
Румъния	11.6	13.9	16.6	17.5	16.8	17	17	18.1	17.4
Словения	6.5	7.5	7.1	7.1	9.3	9.2	9.4	9.5	8
Словакия	11.1	12.5	14.1	13.8	13.8	13.7	12.8	13.7	12.3
Финландия	7.8	9.9	9	8.4	8.6	9.3	10.2	10.6	9.9
Швеция	7.8	9.6	7.7	7.5	7.8	7.5	7.2	6.7	6.5
Великобритания	12.1	13.2	13.6	14.2	13.9	13.2	11.9	11.1	10.9

Източник: Евростат

За България ситуацията изглежда по следния начин

Таблица 6: Население на 15- 29 навършени години според трудовия статус и участието в образование и обучение (в хиляди)

	2013	2014	2015	2016
Общо население на 15- 29 навършени години	1261,7	1222,2	1188,7	1149,2
в т.ч. незаети и неучастващи в образование и обучение (NEETs)				
Общо	324,8	292,8	264,1	257,0
Безработни	116,0	91,7	72,9	57,1
Неактивни (извън работната сила)	208,8	201,1	191,1	199,9
от тях по причини:				
поради лични или семейни причини	91,2	90,8	84,6	98,7
обезкуражени	64,6	56,1	49,8	42,4
недобро здраве, инвалидност	15,9	14,6	14,0	12,6

Източник: НСИ

Таблица 7: Безработни лица на 15 - 29 навършени години по пол, възраст, образование и статистически райони (в хиляди)

	2013	2014	2015	2016
Общо	128.9	100.1	78.4	61.4
По пол:				
Мъже	75.7	58.3	46.4	39.1
Жени	53.2	41.8	32.0	22.3
По възраст:				
15-19 г.	12.6	8.6	7.4	4.8
20-24 г.	52.5	39.0	32.2	22.9
25-29 г.	63.8	52.5	38.9	33.7
По степени на образование:				
Висше	19.8	15.7	13.0	11.0
Средно	78.0	57.1	44.3	32.0
Основно и по-ниско	31.1	27.3	21.1	18.4
По статистически райони:				
Северозападен район	12.9	10.3	8.0	7.2
Северен централен район	14.0	11.1	9.5	7.9
Североизточен район	22.0	12.2	10.1	10.6
Югоизточен район	16.9	15.3	15.3	7.4
Югозападен район	34.4	26.0	18.9	15.3
Южен централен район	28.7	25.2	16.6	13.0

Източник: НСИ

Основни принципи за достигане и идентифициране на младежите от целевата група – налична е информация за различни подходи и добри практики, които могат да бъдат приложени с групата, с която ще се работи. Тази разработка ще бъде обект на по-нататъшната работа по темата.

Фигура: Пътят към реинтеграция на младежи от групата на NEETs⁴⁴

II. Комуникационен подход²

Въз основа на проучването направено в рамките на проекта са се обособили 6 теми, които интересуват представителите на целевата група, а именно :

Тема 1: Предприемачество и предприемачески умения

Тема 2: Кариерно ориентиране и успешна реализация

Тема 3: Общности, мрежа на подкрепа и позитивни примери

Тема 4: Как да избереш какво да работиш и какво търсят работодателите?

Тема 5: Как да учиш и намираш информация онлайн?

Тема 6: Как функционира пазарът на труда и как се изгражда кариера?

Препоръчителни форми на съдържание и речеви похвати

Текст

Използване на достъпен език

В комуникацията с представителите на целевата група е препоръчително да бъдат използвани прости думи и изрази, които са лесно разбираеми. При създаването на съдържание е важно да се вземе предвид, че част от населението е от смесен произход и говори на турски като майчин език. Трябва да се вземе предвид и факта, че нивото на грамотност при част от целевата група е ниско, поради ранното отпадане на лицата от системата на формално образование.

В допълнение към използването на достъпен език, комуникацията задължително трябва да провокира висок интерес у целевата аудитория и да ангажира нейното внимание. Затова е важно при подбора на ключови послания във всяка комуникационна кампания, те да припознават ключовите потребности у потребителите и да опитват да ги задоволят. Примери за такива потребности могат да бъдат:

- Стремеж към радост в живота;
- Да изпитат гордост от успеха;
- Освобождаване от страха, несигурността, опасността;
- Желание за лесен живот/удобни условия;
- Желание за победа, за съпоставяне с останалите, конкуренция;
- Желание за грижа и защита на близките;
- Желание за социално одобрение.

Думи, изрази и словосъчетания

Средното внимание, което потребителите отделят на конкретна публикация/съдържание

² Наръчник за общуване с NEETs, проект "Агенти на промяната"

онлайн е 8 секунди. Това налага изразите, които се използват да провокират висок интерес у читателите.

За постигането на оптимални резултати, съветваме последващата комуникация да бъде базирана около следните групи думи, за които има измерими доказателства, че провокират най-висока активност в онлайн комуникацията:

Топ 3 думи в онлайн комуникацията: Веднага, безплатно, ново;

Най-силни думи в заглавията: Голямо, изненадващо, трикове, съвети, заплаха;

Най-силни думи, създаващи оптимизъм: Добро бъдеще, успех, добър живот, успешна кариера, високи доходи;

Най-силни думи, приканващи към действие: Създай, открий, научи, сподели, започни, регистрирай се, вземи безплатно;

Най-силни думи за изграждане на доверие: Експерт, авторитетно, доказано, резултати, сигурно, изследване, надеждно, проверено, официално, автентично;

Думи, за стимулиране на любопитство: Представи си, вярваш или не, иновация, изумително, забавно, тайно, революционно, изумително, забележително, странно;

Думи за пораждаване на желание : Неустойимо, достъпно, безплатно, подарък, награда, печалба, неограничено, атрактивно, бонус, евтино, отстъпка;

Думи за внушаване на простота: Лесно, бързо, евтино, без усилия, елементарно, стъпка, само, трик, неусетно, за нула време, просто, формула, мигновено, всичко на всичко;

Думи за внушаване на спешност: Побързай, само днес, само сега, само, сега, не губи време, не пропускай;

Структура на изказ

Наблюденията на експертите сочат, че е препоръчително в комуникацията да се използват прости изречения, кратки по своята структура, за да могат те по-лесно да задържат интереса на аудиторията. Това е особено валидно за социалните мрежи като комуникационна платформа, тъй като потребителите често бързат, консумирайки съдържанието в тях. Те знаят, че не е задължително да четат всичко, за да извлекат основните послания от даден материал. Те търсят единствено релевантна информация, надявайки се, че тя е предоставена по структуриран начин. Ако не се ориентират визуално, те просто напускат съответната медия или група. При необходимост от предаване на по-комплексни посланията, по-дългите текстове трябва да бъдат разбивани на параграфи от 2 - 4 изречения, като е важно да се използват подзаглавия и акценти, за да се задържа вниманието върху текста, тъй като статистиката сочи, че потребителите средно прочитат само 60% от дадена статия.

Форма на обръщение

С цел сближаване с целевата аудитория, посланията трябва да бъдат адресирани във второ лице, единствено число. По този начин, младежите ще може по-лесно да припознават себе си, което от своя страна повишава вероятността те да предприемат действие. Така по-лесно ще изградим връзка с аудиторията и ще спечелим нейното внимание.

Тон на комуникацията

Насърчаваме в посланията да бъде използван тон, показващ емпатия, топлина, енергичност, хумор, дружелюбност. Така може да скъсим дистанцията и да изградим

доверие между двете страни. Когато работодатели и представители на институциите общуват с младежи от социалната група NEETs е много важно да имат предвид, че в много от случаите това са млади хора, без изградени работни навици и всеки един работен процес в тяхната компания/институция трябва да им бъде обяснен на лесен и достъпен език, да се използват прости и разбираеми фрази. Голяма част от комуникацията може да бъде представена и под формата на визуално съдържание чрез картинки, снимки или кратки видео клипове. Младежите, тепърва постъпили в работната среда, трябва да бъдат въведени в работния процес постепенно с внимателно обяснение на всяка стъпка, едновременно с много търпение и внимание трябва да им се помага да изграждат и своите работни навици, а информацията да бъде представяна поетапно. Например, в първата работна седмица - младежът да се запознае с работната база, много ясно да му се обясни какви са правилата на работното място - на него и неговите колеги, какво се очаква от него, към кого и за какво да се обръща, когато има конкретни въпроси. Ние бихме препоръчали да има представител от страна на компанията и част от екипа, с който младежът работи, който да бъде негов ментор и съветник, човек, на който младежът да разчита в процеса на адаптация към работа.

Използване на терминология

Когато е необходимо специфичен термин да бъде включен във работната комуникация на младежите, то работодателят трябва да се увери, че терминът ще бъде правилно обяснен и разбран. Например, изразът “всекидневна поддръжка”, който означава поддържане на машина, уред, стая или друг тип пространство в добро състояние, може да не бъде разбран ясно от целевата аудитория и дори да не им дава представа за очакванията от извършване на съответната дейност. Ако се отнася към машина - може да им се обясни, че това означава машината да се следи всеки ден да няма проблеми, да работи добре. Ако се отнася за всекидневна поддръжка на работно помещение, може да им се обясни, че това означава стаята да е чиста, да се бърше праха, да се подреждат документите, да им се покаже кои са местата, които трябва да бъдат почиствани.

Форматиране на текста в блог статии/ уеб страници

Проучванията в сферата на потребителското поведение препоръчват в текстовете да има:

- Видимо подчертани ключови думи;
- Наличие на релевантни хипервръзки;
- Ясни заглавия и подзаглавие;
- Списъци, с ясно разделени теми.

Техники за ефективно писане

За да се подсили висока ефективност на писмения текст и посланията в социалните мрежи се насърчава използването на следните похвати:

Удвояване на ползата: Пример: Научи как да намериш работа и да започнеш да печелиш добра заплата.

Използване любопитството: Пример: Виж кои са 5 най-работещи начина да си намериш работа.

Разказване на история с щастлив край и голяма пречка: Пример: Научи как Иван преодоля бедността и сега има собствен бизнес.

Видео

Видеото е наложено като една от най-ефективните форма за комуникация и предаване на послания. То устойчиво привлича вниманието на аудиторията, създава връзка с точните потребители, води до силно съпреживяване и ангажираност, засилва онлайн присъствието на организациите. Едно от най-големите преимущества на използването на видео е това, че чрез използването на реални лица се разкрива човечкият облик на дадена организация, което позволява изграждането на доверие у зрителите. В допълнение, проучвания сочат че 92% от мобилните видео зрители споделят видеоклипове с други хора, което е предпоставка за създаването на вирусен ефект в разпространяването на съдържанието. Анализи на потребителското поведение разкриват, че именно видеото е предпочитаната форма за консумиране на съдържание с образователна цел или цел забавление в помладата аудитория, което го прави препоръчителен метод на комуникация с целевата група от NEETs.

Подходящи направления, в които видеото може да се използва с добър резултат:

- Обучения - разработване на видео уроци, курсове, tutorials, визуализиране на примери и пр.
- Споделяне на успешни примери - разказване на положителни истории, представяне на обратна връзка от потребители.
- Представяне на услуги/продукти/организации - информационни видеа, които запознават зрителите с ключови възможности/характеристики/параметри на представения обект

Похвати при представянето на посланията чрез видео:

Тъй като в комуникацията целим да създадем близост с публиката е важно образът от видеото да е близък до този на зрителя, затова се препоръчва се да се набляга на кадри без хора в костюми, без изискана или претенциозна обстановка. Насърчава се използването на олекотена, но не опростена комуникация, без академични/бюрократично отежнени послания. Съдържанието трябва да бъде представено по разбираем и най-вече приемлив за целевата група начин. Целта е младежите да се припознаят и да намерят ползата от познанието, което Наръчникът за комуникация косвено ще даде. Други похвати, които се радват на популярност над средната са графично представените видеа като анимация, видео инфографика, комикс, тип анимирана скица. Графичните видеа носят духа на анимациите за деца и са забавни, като същевременно предоставят информация в семпъл вид, който се помни лесно. Това я прави изключително подходяща за обяснителни видеа. Според анализи на популярното съдържание в Youtube, социалната мрежа за споделяне на видео, препоръчителната дължина на видео клиповете е около 4 минути. Това е и средното време, което зрителите прекарват в консумиране на видео съдържание. В случай, че е необходимо да се представят по-комплексни теми, то е добре съдържанието да бъде разпределено на порции от 4-5 минути, които са структурирани добре в списъци, така че потребителите лесно да могат да се навигират в тях. В случаите, в които се споделя вълнуваща история е добре да не се нарушава нейната цялост, тъй като това би имало негативен ефект върху потреблението. Важно е видеата да започват енергично и ключовите послания и призови да бъдат отправени още в началото, тъй като голяма част от зрителите отпадат в първите минути на всеки клип.

Изображения

Бързото покачване на количеството информация онлайн повишава многократно изискванията за използваните визуални комуникационни материали, тъй като всички те се конкурират за вниманието на крайния потребител. За да изпъкне едно съдържание, добре е да се използват естетически издържани визии, които пробуждат интерес у младежите и ясно се отличават от останалото съдържание, което виждат те ежедневно. Ето няколко конкретни съвета, които биха подобрили ефективността на изготвените визуални материали:

- Използване на наситени цветове;
- Естетически издържана композиция;
- Наличие на водещи линии;
- Контраст на сюжетния център;
- Наслагване на планове/дълбочина/;
- Естествено рамкиране;
- Различна гледна точка;
- Повтарящи се мотиви;
- Тонално редуване;
- Използване на изчистени визии с малък брой елементи;
- Придържането към конкретна гама /топла, студена/;
- Симетричност;
- Модерна визия/Класическа визия;
- Контраст;
- Използване на изпъкващи цветове и шрифтове в изображенията.

Канали за комуникация

Социални мрежи:

Фейсбук

Това безспорно е най-голямата и най-широко използвана социална мрежа. Фейсбук дава възможност за разнообразна по форма комуникация с младежите и целево комуникиране на темите, залегнали в Наръчника.

Мрежата предоставя различни форми на допир с целевата аудитория. Особено атрактивни за целите на проекта са два от тях:

Платена реклама е гъвкав инструмент за постигане на краткосрочни и средносрочни цели.

Създаване и развиване на онлайн общности (Facebook groups) е мощен инструмент за постигането на дългосрочни цели и сближаване с аудиторията.

Инстаграм

Като част от глобалната платформа на Фейсбук, Инстаграм е възможност по изключително визуален начин с много кратки послания да обвържем младежите и да въздействаме върху нагласите им. Споделянето на картинки и кратки видеа е в основата на комуникационните механизми, които въздействат на младежите и са сигурен канал за доставяне на информационни послания по бърз начин. Видео съдържанието също така има преимуществото да се превръща във широко споделяно и коментирано в социалните

мрежи и така органично да се разширява обхвата на информацията. Тук се очаква обхватът на комуникацията да е по-нисък, в сравнение с Фейсбук.

Youtube

Youtube е най-популярната платформа за споделяне на видео в глобален мащаб, както и втората най-използвана търсачка за информация в света. YouTube привлича огромен трафик и зрители, с над 1 млрд. потребители по целия свят. Всяка минута в платформата се публикуват над 300 часа видео (над 5 часа видео на секунда), което само доказва, че търсенето на видео съдържание от страна на младите потребители е голямо. Каналът е особено подходящ за публикуване на видео съдържание с образователен елемент, както и за споделянето на успешни примери с младежите от групата на NEETs. Институциите и работодателите могат да оползотворят канала за представяне на техните организации и за услугите които те предоставят/извършват.

III. Въздействие , което трябва да се има предвид при разработване на подходи за третиране на проблема с тези млади хора – индикатори за ранното отпадане от училище, демографската ситуация, характеристики на младите хора

Индикатори за риска от ранно отпадане на младите хора от системата на образованието³

Определение

Ранното отпадане от системата на образование /РОСО/ се отнася до онези млади хора, които преждевременно напускат училище, като остават без завършено образование и/или придобита квалификация и които повече не се ангажират с образованието си и по-нататъшното си обучение. За разлика от "отпадането от училище" (*school drop-out*), който термин често се отнася до прекратяване на текущ курс на обучение, например отпадане в средата на срока от училище, преждевременното напускане системата на образование (*early school leaving*) може да се случи по всяко време и да се отнася за различни възрастови групи (ЕК, 2013).

Кои са показателите, които определят младите хора в риск от РОСО?

Ранното отпадане от системата на образование не е само единично събитие или показател, а често е причинено от комбинация от индивидуални, образователни, географски и социално-икономически фактори и е до голяма степен резултат от постепенен и кумулативен процес. Въпреки съществуващите разлики между европейските страни, почти навсякъде в Европа, броят на преждевременно напусналите системата на образование младежи е по-висок от този на девойките.

Показатели, свързани с РОСО

Постижения, поведение и отношение:

- често отсъствие от училище;
- неангажираност в образователния процес;
- ниски учебни постижения.

Условия за учене, здраве и благополучие:

³ „Житейски умения и кариерно развитие: подпомагане на младите хора към успеха“ – Изследване – Проект We Ready (Erasmus +)

- обучителни трудности и увреждания;
- лични или емоционални затруднения;
- нездравословен климат в училище.

Семейство и заобикаляща среда:

- селски или не облагодетелствани райони;
- етнос и култура;
- социално-икономически фактори;
- фактори, свързани със семейството;
- нездравословна среда.

Образователни условия и условия на пазара на труда:

- структурни характеристики на системата на образованието;
- трудова заетост и пазарни условия;
- затруднения „на прехода”.

Индикатори за риск от РОСО – Регионални фактори България

В България образованието до 16-годишна възраст е задължително. Родителите се глобяват, ако не направят необходимото децата им да посещават училище. Освен това, една година предучилищно обучение (за децата над 6 годишна възраст) е също задължително.

В българската образователна система се прилага следното разделение на образователни етапи:

- Основно образование – от 6/7 г. до 11/12 г.
- Средно прогимназиално образование – от 11/12 г. до 13/14 г.
- Средно гимназиално образование – от 13/14 г. до 17/18 г.

Допълнителни регионални показатели за България за риск от РОСО на ученици на възраст от 14 до 18 години

Индикатори за РОСО	Коментари
Социално-икономически фактори	Родители (напр. безработни), които не могат да си позволят да изпратят децата си на училище. Децата започват работа, за да подпомогнат семейния бюджет. Необходимостта децата да се грижат за по-малките си братя и сестри и/или възрастни/болни членове на семейството. Неравносоеен статут на някои малцинства, живеещи в България.
Миграция	Семейства, които се предвижват от селските към градските райони. Родителите, които се преместват в чужбина, което води до трудности в социалното приспособяване на децата. Децата със статус на бежанци.

Допълнителни регионални показатели за България за риск от РОСО на младежи на възраст от 18 до 23 години:

Индикатори за РОСО	Коментари
Ниски оценки	Незадоволителни учебни постижения, нереалистични очаквания за собственото си развитие
Здравословни проблеми	Медицински проблеми, вкл. и такива развити в хода на обучението
Семейни причини	създаване на семейство, бременност, развод, грижа за деца, родители или други роднини, семейни проблеми
Социално-икономически фактори	[Както в общите показатели и по-горе, в предишната възрастова група]
Други	Отказване на достъп до висше образование за ученици, които не са завършили 12-ти клас (преждевременно отпаднали от системата на образование). Учащи и работещи младежи, които го правят поради необходимостта да си осигурят издръжка за обучението. Наркотична / алкохолна зависимост. Нисък престиж и/или непризнаване на дистанционни / онлайн учебни програми. Надарени младежи, които не получават необходимото диференцирано внимание в общото образование.

Официални / национални индикатори

Причините за отпадане на децата от системата на образованието са изследвани в широк мащаб в цяла България и анализът на данните от социологическото изследване е представен в доклад на УНИЦЕФ през 2006 г. "Причини за отпадане на децата от училище" (www.vitosha-research.com/fileSrc.php?id=2121)

На ниво Министерство на образованието в България бе разработена стратегия (одобрена през 2013 г.) за превенция на ранното отпадане на младите хора от системата на образование:

"Стратегия за превенция и намаляване дела на отпадащите и преждевременно напусналите образователната система, 2013- 2020г." (www.strategy.bg/FileHandler.ashx?fileId=3302)

По-подробен списък от добри практики за справяне с преждевременното отпадане на младите хора от образователната система на местно училищно ниво се намира на интернет страницата на Министерство на образованието:

<http://www.mon.bg/?go=page&pageId=74&subpageId=1163>

Пример за релевантна добра практика на ниво на Регионален инспекторат (РИО София-град) - "Превенция на отпадането на учениците от училище" (експертите се опитват да идентифицират децата в риск от РОСО и да вземат мерки за предотвратяване на явлението и подпомагане на родителите и учителите) може да бъде открит на следния линк:

www.rio-sofia-grad.com/web_folders/pomag_files/Prevencia_Otpadane-2012.ppt .

Състоянието на NEETs е в пряка връзка с развитието на образованието и затова по-долу ще засегна резултатите от мониторингов доклад на „Образование България 2030“ за това доколко резултатите постигнати в българското образование постигат заложените цели⁴.

⁴ „Близко ли са резултатите“ Мониторингов доклад 2018/19 , фондация „Образование България 2030“

Една от основните теми, при която можем да търсим връзка с пазара на труда и NEETs е Приложимостта на образованието.

Проблемът с недостига на работна ръка в България се изостря много и очакванията за решаването на този проблем са насочени най-вече към образованието. Става все по-ясно обаче, че българското училище няма да може да реши само проблема с липсата на (квалифициран) персонал. 2018 г. по-скоро е година на напредък по отношение на приложимостта на образованието. В рамките на само няколко години дуалното образование вече намери място на образователната карта на България. Динамиката в професионалното образование също е положителна, като този процес продължава и в момента. Беше съобщено, че чрез реструктуриране на съотношението между средното професионално и средното профилирано образование през новата учебна година се променя с до 2% в полза на професионалното образование. Този напредък е съпътстван и от немалко проблеми, като например все още недобро информационно осигуряване, недостатъчният брой преподаватели по специфичните професионални направления.

Също така, за да се постигне радикална положителна промяна, професионалното образование и обучение трябва да „излезе от сянката” на общообразователната подготовка и да поеме нов стратегически курс, обвързан силно с бизнеса и трудовия пазар. За да се случи това, е важно да има добра синергия между самите институции, които отговарят за различни елементи от системата на професионалното образование.

Някои понятия, които смятам, че е важно да бъдат изяснени.

Основните инструменти, през които обикновено се проследяват резултатите на учениците са два: Националното външно оценяване (НВО), матурите (държавните зрелостни изпити - ДЗИ); и международното сравнително изследване PISA. Съпоставката между тях е трудна, почти невъзможна, тъй като те измерват по различен начин постиженията на учениците и респективно на цялостното представяне на образователната система в България. Ключовият въпрос е именно какво измерват НВО и PISA – т.е. какви резултати очакваме от образователната система на изхода, за какво искаме да бъдат подготвени младите хора. Ние смятаме, че освен теоретични знания те трябва да оценяват и уменията на учениците. Докато PISA изследва дали учениците притежават компетентности, за да се справят с реални проблеми от реалния живот, НВО и матурите оценяват единствено предметните знания на учениците. По последни данни от PISA 40% от българските ученици постигат ниски резултати по четене, математика и природни науки и не могат да се справят с основни задачи в ежедневието.

КАКВО Е ДА СИ ФУНКЦИОНАЛНО НЕГРАМОТЕН?

Според ОИСР функционално неграмотен е човек, който не може да чете, пише и смята на ниво достатъчно, за да се справя с ежедневието си, в училище и в работата. Ако човек е функционално неграмотен, няма да може да прочете текст, да разбере информацията в него и да я приложи.

Хората, които са функционално неграмотни, е по-вероятно да имат по-нестабилно здраве, да живеят по-малко, да бъдат по-малко продуктивни и удовлетворени от работата си, да са безработни, да извършат престъпление или да живеят в бедност.

Функционалната неграмотност струва скъпо. Изследвания доказват, че повишаването на резултатите от оценяването PISA с 50 точки се свързва до един процентен пункт на годишния ръст на БВП на глава от населението.

Функционална неграмотност

	ОИСР	България	Турция	Румъния	Сърбия	Герция	Полша
2006	21%	49%	44%	31%	47%	28%	18%
2009	19%	42%	32%	43%	36%	26%	16%
2012	21%	40%	30%	38%	36%	28%	11%
2015	21.6%	40.5%	48%	39%	-	31%	17%

Ученици с високи постижения

	Средно за ОИСР	Финландия	Естония	България	Шанхай, Хонконг, Сингапур
Четене	8%	13%	8%	4%	над 20%
Математика	13%	15%	14.6%	4.1%	над 30 %
Природни науки	8%	17.1%	12.8%	3.1%	над 15%
Във всичките 3 категории	4.1%	8%	4%	1.4%	14.6%

2

ГОДИНИ ОБУЧЕНИЕ Е РАЗЛИКАТА В РЕЗУЛТАТИТЕ ПО ЧЕТЕНЕ МЕЖДУ ДЕЦАТА ОТ СЕЛСКИ И ГРАДСКИ РАЙОНИ

ПРОИЗХОДЪТ Е НАЙ-ОПРЕДЕЛЯЩИЯТ ФАКТОР ЗА ПОСТИЖЕНИЯТА НА ДЕЦАТА В УЧИЛИЩЕ

13

ОТ 100 ДЕЦА ПРЕВЪЗМОГВАТ ОГРАНИЧЕНИЯТА НА СВОЯ ПРОИЗХОД И ПОСТИГАТ ВИСОКИ РЕЗУЛТАТИ

Необходимост от познание за демографското развитие на страната .

В началото на годината бяха представени резултатите от национално изследване под ръководството на Георги Бърдаров и Надежда Илиева по поръчка на фондация „Фридрих Еберт“ – „Хоризонт 2030: Демографски тенденции в България“⁵

Въпреки че демографската ситуация в България очертава сериозна криза от близо 30 години, едва в последните няколко тя стана тема на публичен дебат и се заговори, че трябва да се вземат мерки за нейното подобряване. Този дебат, обаче, е насочен в няколко грешни посоки, фокусът и предприеманите мерки не са свързани с най-съществените проблеми и това води до липсата на резултати. Постоянно се говори за ниската ни раждаемост, намаляващият в абсолютни стойности брой на родени бебета всяка година и застаряването на населението. Да, те са факт, но не това са основните проблеми, защото по отношение на коефициента на детност (средния брой деца на жена в детеродна възраст) България със своите 1,4 се вписва нормално в стойностите на европейските държави, където този коефициент варира между 1,1 и 2. В последните няколко години се раждат все по-малко бебета в абсолютни стойности (2017 г. – 56 436), но това е нормално, тъй като сега в детеродна възраст влиза поколението раждано през 90-те години на XX век, когато България бе вече в демографска криза, т.е. непрекъснато се свива детеродният контингент население, за което допринася, разбира се, и продължаващата емиграция на хора в активна възраст. Определено България е сред най-застарелите нации не само в Европа, но и в света. И също така е и единствената държава в цялата човешка история, при която при един от двата пола (женския) най-голямата кохорта население вече е в пенсионна възраст (60-64 г.). Но тук сме свидетели по скоро на демографски парадокс, а не на реален проблем със застаряването. Защото ние имаме една от най-ниските средни продължителност и на живота в ЕС (74,7 г.), а най-застаряло население. Това се получава заради драстичния вертикален демографски дисбаланс в съотношението младо (до29г.)-възрастно(над60г.)население. И тук стигаме до основния демографски проблем на България, който е свързан с продължаващата постоянно емиграция на образовани и квалифицирани хора в активна възраст (18-50 г.). Така че, когато говорим за демография в България, трябва да говорим за едно основно нещо, а именно задържането на младите хора в страната. Да очакваме рязко вдигане на раждаемостта е несериозно, дори и достигане на двудетен модел на семействата чрез финансово стимулиране не е реалистично и няма да ни реши проблемите. Но ако успеем да задържаме младите си хора в страната, колкото и да раждат те, това ще доведе до спиране на демографския срив и постепенно намаляване на дисбалансите. Още повече, че през XXI век в дигиталния, технологичен свят, битката при развитите общества няма да е вече за територия, все по-малко значение ще има разположението на граничните колчета, няма да е за ресурси в традиционния смисъл на думата – нефт, въглища, руди, а ще бъде за човешки капитал. Онези общества, които си осигурят качествен, млад, образован и квалифициран човешки капитал ще прогресират. А човешки капитал можеш да си осигуриш само по два начина – или като си го създадеш и задържиш в страната, или ако го привлечеш отвън. При сегашната ни социално-икономическа реалност трудно можем да говорим за привличане на сериозно количество образовани и квалифицирани имигранти. Тогава ни остава едно единствено нещо

⁵ „Хоризонт 2030: Демографски тенденции в България“, фондация „Фридрих Еберт“

– задържане в страната на младите хора, с които разполагаме днес. Мерките трябва да бъдат насочени в две посоки – образование и качествена реализация. За никого не е тайна, че българското образование, и средното, и висшето, се намира в дълбока криза. Тя е свързана със залагане на количество, а не на качество, и с напълно скъсаната връзка между образователната система и реалните потребности на пазара на труда. Именно тук трябва да бъде първата мярка – осъвременяване на образованието ни според реалностите на съвременната технологична, информационна ера и, още повече, според нуждите на бизнеса в страната. Втората мярка е свързана с качествена и нормално заплатена реализация на младите хора в България. Ясно е, че със заплати от порядъка на 500-600 лева (масово стартови за млади хора с висше образование!) няма как да бъдат задържани качествените човешки ресурси в страната. Тук вече отговорността е колкото на държавата, за подобряване на инвестиционния климат в страната, за привличане на чуждестранни капитали, толкова и на местния бизнес, който постоянно се оплаква от острата липса на работна ръка, но не прави нищо за нейното създаване и задържане тук.

Що се отнася до съвременните демографски тенденции в Европа, те са свързани най-вече с променената ценностна система на хората, повишеното ниво на образование и благосъстояние на хората и увеличената реализация и ангажираност на жените в обществено-икономическия живот. Всичко това, съчетано с непрекъснато ускоряващата се динамика на живота, обуславя ниските репродуктивни нагласи на хората, двудетния, а вече и еднороден модел на семействата, и драстичното застаряване на европейските общества. От тази гледна точка, трябва много внимателно да се разглежда и въпроса с бежанската криза и имиграцията към континента от Африка и Азия. Защото началото на тази огромна имигрантска вълна бе обусловена и от острата нужда на европейските държави от млада работна ръка. А не бива да забравяме и факта, че през XXI век, в резултат на технологиите, комуникациите, падането на границите, ни очаква глобално разместване на население. И в тези процеси ще спечелят и ще се развиват прогресивно онези общества, които най-бързо и адекватно се адаптират към промените. Цялата история на човешкия род, още от революционната теория, ни показва, че оцеляват и прогресират не най-силните, не най-умните или най-богатите, а най-адаптивните към промените. Европа трябва да се адаптира към тези промени, на първо място в начина си на мислене, а в резултат на това и чрез адекватни политики и мерки. Сред важните цели на настоящото изследване е и да се направи обстойна демографска прогноза за България по населени места, до 2030 г., на основните демографски показатели, която да очертае както картината в близко бъдеще, така и на базата на това да бъдат предложени конкретни мерки и политики, които да доведат до подобряване на демографската ситуация в страната. Ние сме абсолютно убедени, че в момента демографската картина е отчайваща, но не е безнадеждна и може да бъде подобрена, и то видимо съвсем скоро. Също така, сред целите на проекта ни е да бъдат разгледани и анализирани успешни демографски мерки и политики в Европа и да се потърсят начините те да бъдат адаптирани и приложени в България.

Основни изводи:

Извод 1: Сред най-големите предизвикателства и заплахи пред развитието на съвременна България е сериозната демографска криза, която продължава вече близо 30 години.

Извод 2: Тази демографска криза най-отчетливо рефлектира в стесняване на естественото възпроизводство, като България неизменно от 1991 г. насам е в тройката на държавите с най-висок отрицателен естествен прираст в света, като през 2016 г. той е -5,6‰.

Извод 3: Повечето демографски показатели в страната и стойности на коефициенти показват силно негативни тенденции, но най-големите проблеми са свързани с много високата обща смъртност и постоянна емиграция на хора в активна възраст. Днес общата ни смъртност надхвърля 15‰, като по този показател изпреварваме останалите европейски държави с няколко пункта, а в селата ни дори надхвърля 20‰.

Извод 4: Средногодишно населението на България намалява, от отрицателен естествен и механичен прираст, с между 50 и 60 000 д, което е един средно голям град в страната.

Извод 5: В България има два ясно изразени демографски дисбаланса, един вертикален, в съотношението младо-възрастно население, който определя драстичното застаряване на нашето население, и един хоризонтален – по територията на страната.

ДЕМОГРАФСКА ПРОГНОЗА — 2030 г.

За **30 ГОДИНИ** (от 2001 до 2030 г.) населението на България ще намалее с **1 450 000 души**

ПОЛЯРИЗАЦИЯТА В ДЕМОГРАФСКОТО ПРОСТРАНСТВО

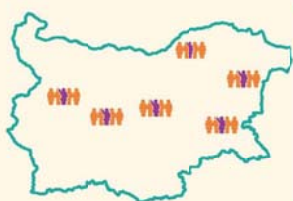
Задълбочаващите се процеси на депопулация променят обхвата, структурата и стабилността на мрежата от населени места в България.

2030 г.

Концентрация: 42%

от населението в страната ще бъде съсредоточено в **6** града (София, Пловдив, Варна, Бургас, Русе и Стара Загора).

Обезлюдяване: 20% от населените места ще бъдат без население (през 2011 г. са били едва 2%).

ПОЛЯРИЗАЦИЯТА В ДЕМОГРАФСКОТО ПРОСТРАНСТВО

1/2

от населените места населението ще намалее с повече от

60 %

2001 г.

2030 г.

ДЕМОГРАФСКИ ПУСТИНИ

23% от територията на страната през **2016 г.** се отличават с гъстота на населението под 10 души /км².

60% от територията на страната през **2030 г.**, във връзка с наблюдаваните интензивни процеси на депопулация, ще се превърнат в демографски пустини.

БЪДЕЩ ДЕМОГРАФСКИ ПОТЕНЦИАЛ

20% от селищата в страната през **2016 г.** са без наличие на подтрудоспособно население.

40% от селищата в страната до **2030 г.** ще бъдат без наличие на подтрудоспособно население.

ДЕМОГРАФСКИ ТЕНДЕНЦИИ В БЪЛГАРИЯ

За период от 25 години

НАМАЛЯВАНЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО С 500 000
ДУШИ ВСЛЕДСТВИЕ НА:

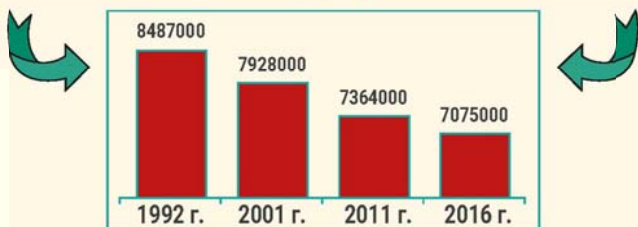
Ниска раждаемост **9,1‰**

Висока смъртност **15,1‰**

Критични стойности на естествения прираст **-6‰**

НАМАЛЯВАНЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО С 1 000 000
ДУШИ ВСЛЕДСТВИЕ НА:

Външна миграция

ТЕРИТОРИАЛНИ ДИСПРОПОРЦИИ В ДЕМОГРАФСКАТА СИТУАЦИЯ ЗА ПОСЛЕДНИТЕ 10 ГОДИНИ

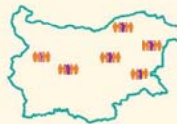
С положителен ЕСТЕСТВЕН прираст се отличават отделни селища:

- компактно турско население – Източни Родопи
- сромско и турско население – Североизточна България и Източна Стара планина
- компактно население от българи-мюсюлмани – поречието на р. Места и Западни Родопи

С положителен МЕХАНИЧЕН прираст се отличават територии:

- в близост до големите градове /най-вече в ареала на влияние на Софийската агломерация/
- Черноморското крайбрежие
- Основните урбанизационни оси
- Някои селища с изчерпан демографски потенциал

НАЙ-ЗАСТАРЯЛАТА НАЦИЯ в Европа и света

Преди 10 години

Днес

100
Излизаци в
пенсионна
възраст

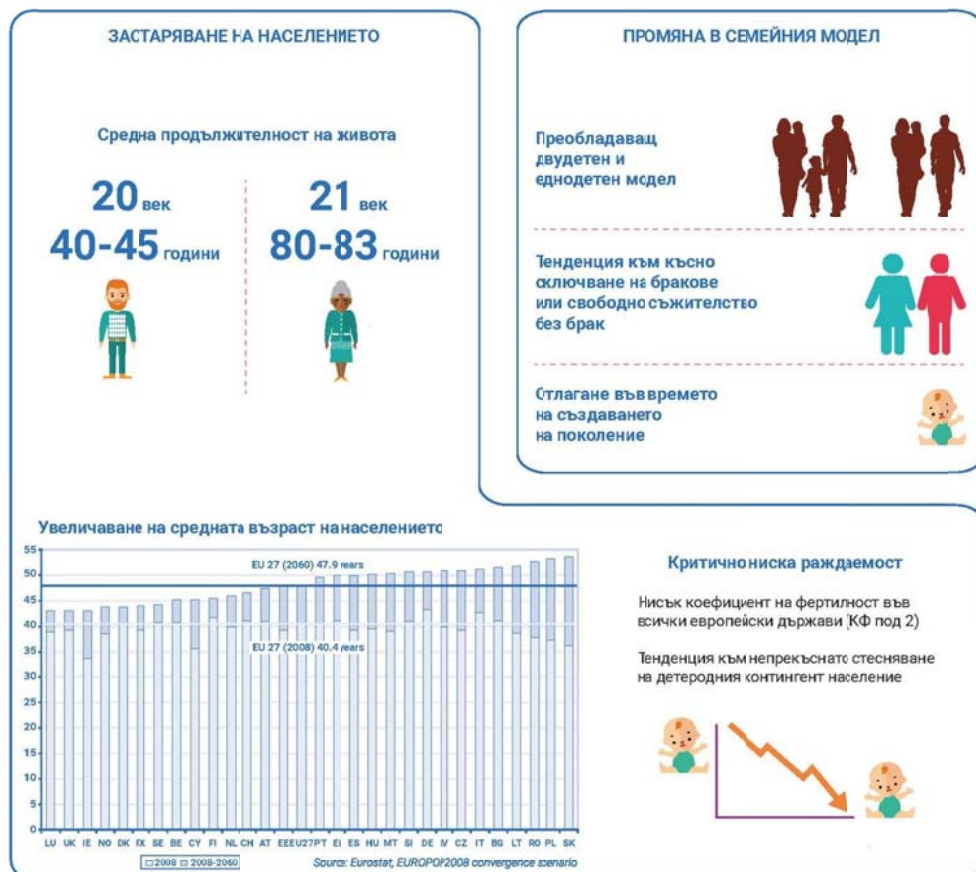
124
Влизаци в
активна
възраст

100
Излизаци в
пенсионна
възраст

62
Влизаци в
активна
възраст

ДЕМОГРАФСКИ ТЕНДЕНЦИИ В ЕВРОПА

1. Промяна на демографските модели в Европа

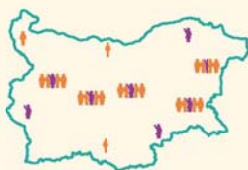

2. Миграционният натиск към Европа от Африка и Азия

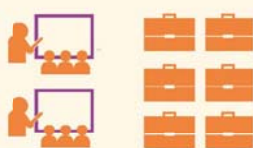

МЕРКИ И ПОЛИТИКИ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА ДЕМОГРАФСКАТА СИТУАЦИЯ В БЪЛГАРИЯ

Разработване на регионални демографски политики с ясен акцент към изоставащите части на страната и съобразени със спецификите на отделните региони, демографските им тенденции, социално-икономическата обстановка, етнопсихологията и нагласите на населението, ресурсите и традициите.

Постепенно въвеждане на дуалното обучение, с идеята образованието да бъде обвързано напълно с нуждите на бизнеса и пазара на труда.

Развитие на кариерното ориентиране при децата още от началните класове на средното образование.

Развитие на „сребърна“ и „дигитална икономика“, ориентирани към хората над 50 годишна възраст с ясна цел да се увеличи техният активен живот и участието им в общественно-производствените процеси.

Финансово стимулиране и данъчни облекчения за семейства с две и повече деца, но при задължително въвеждане на допълнително условие минимален образователен праг на родителите (средно образование!).

Финансово и социално обезпечаване на самотни родители

Разработване на проактивна имиграционна политика за привличане, както на живеещите в чужбина българи, етнически българи в чужди държави и имигранти от трети страни с необходимия образователен и професионален ценз, които да се включат активно на пазара на труда в България и да намалят силно негативния ефект от недостига на работна ръка.

Нито една от тези мерки няма да даде резултати без развитие на икономиката и РЕАЛНО повишаване на доходите на населението.

През 2018 год. по поръчка на фондация „Фридрих Еберт“ колектив в състав Петър Емил Митев, Борис Попиванов, Сийка Ковачева и Първан Симеонов извършват национално

социологическо изследване⁶ представително за младите хора на възраст от 14 до 29 години. Изследването е организирано, методологически разработено и финансово реализирано от фондация Фридрих Еберт. За втори път след 2011 – 2015 г. Фондацията си поставя за цел да установи нагласите на младите хора в различни страни от Югоизточна Европа. През 2018 г. проучването има предимството, че се провежда практически едновременно в десет държави (Албания, Босна и Херцеговина, България, Косово, Македония, Румъния, Словения, Сърбия, Хърватия, Черна гора) и с почти унифицирана анкетна карта, което позволява вече максимална съпоставимост и сравнимост на данните както в регионален, така и в хронологичен план.

В *социално-демографско отношение* младите хора се ползват по-скоро с добро здраве и са по-скоро удовлетворени от своята външност. Тютюнопушенето и употребата на алкохол са повече последица от напрегнат и несигурен начин на живот, отколкото на социален статус. Модерните технологични придобивки са масово разпространени. Доколкото има социална диференциация, тя върви повече по линия на броя притежавани мобилни телефони, лаптопи и т.н. в домакинството, отколкото на самото им наличие или липса. Семейното жилище и често самостоятелната стая в него са също масово явление и не се определят от икономическите възможности. Самооценката на финансовото състояние на домакинството клони към средни стойности; в сравнение със ситуацията от началото на века, тенденцията е категорично положителна. Ромите са ясно обособени, с отчетливо най-ниски стойности от всички.

В *свободното време* доминират два типа дейности: пасивни (слушане на музика, гледане на филми, „неправене на нищо“) и комуникативни (прекарване на време със семейството, излизане с приятели). Младите хора са активни потребители на пазарни продукти. Сърфирането в интернет е по-широко разпространено от гледането на телевизия, включително и по линия на обмяната на мнения за продукти и услуги. Полът е важен фактор при разпределението на свободното време: младите жени са по-склонни да общуват в семейството, да гледат телевизия и да четат книги, докато младите мъже следват традиционни форми на по-често излизане с приятели, посещение на барове и кафенета и спортуване. Социално-икономическите неравенства играят определена роля при определяне на дейностите в свободното време, но индивидуалните предпочитания не са по-малко съществени. Независимо от финансовите възможности, младите хора съумяват да запазят жизнения стил на активни потребители с широки социални контакти.

От гледна точка на ценностите има ръст на традиционни, по-консервативни светогледни ориентации и съхраняване на традиционни религиозни идентичности. За разлика от крайния индивидуализъм на прехода наблюдаваме търсене на повече социалност и солидарност при младите, без това да „детронира“ личната независимост и свободата. Социалната справедливост, корупцията, бедността излизат на предни позиции в разбирането на респондентите за тежки и критични проблеми на нашето време.

Темата за семейството и приятелите е сложна и многопластова. Отношението на младите хора към неформалната микро- и обществената макро-среда е поляризирано. Има високо доверие в неформалното обкръжение (включително семейство и родители) и подчертано

⁶ „Българската младеж“ 2018/2019 – фондация „Фридрих Еберт“

дистанциране от политическите лидери (граждански дискомфорт). Брачните отношения изглеждат по-стабилни отколкото преди години. Животът в юридически оформен брак стои на челно място като предпочитание (70 % си пред-ставят себе си в бъдещето сключили брак). Възприятието за желано двудетно семейство е доминиращо. Най-остри проблеми са ниската раждаемост сред българското етническо мнозинство и ранните („детски“) раждания сред ромското етническо малцинство. Сексуалната свобода се откроява и приветства, макар в повечето случаи да не се разпростира до сферата на ЛГБТ (наблюдават се 45 % повече или по-малко негативни нагласи към хомосексуалността). Сексуалната култура изглежда на по-високи равнища от тази, която е измервана в предишни изследвания. Желанието за миграция сред българската младеж постепенно намалява в течение на последните две десетилетия (61 % не желаят да емигрират през 2018 г. в сравнение с 47 % през 2014 г. и едва 14 % през 2001 г.), но все пак остава хроничен проблем, засягащ както високо, така и нискоквалифицираната работна ръка. Решението да се емигрира изглежда не се възприема като повратен момент в живота на младия човек, предполагащ сериозна подготовка и информираност. Вътрешноевропейската мобилност създава среда, при която преместването от една държава в друга вече се схваща като една опция между много други, която може да се промени или изостави без тежки последици за жизнените стратегии на съответния човек. Стагнацията и безперспективността в България стават особености на социалната среда на най-нискоквалифицираните групи, която ги принуждава в най-голяма степен да търсят изход за себе си извън страната. Материалната мотивация за мобилност категорично доминира. Практически не се съобщават политически или етнически причини за емигриране. Европа е пространството за потенциална миграция на българската младеж много повече от например Америка, която държеше първото място в началото на демократичните промени (42 % от желаещите да емигрират през 2018 г. предпочитат Германия, 39 % – Великобритания, 17 % – САЩ, при възможност за до три отговора). Големият факт на сегашната ситуация е наличието на българска диаспора по света, която силно стимулира неформалните канали за миграция и се отнася до всички социални и етнически групи (42 % от желаещите да емигрират имат подкрепа или покана от някого в чужбина). Резултатите сочат, че е необходима по-цялостна, задълбочена и централизирана информация за състоянието на пазара на труда в България и страните от ЕС като цяло, вкл. инициране и пропагандиране на подходящи канали за нейното разпространение. Така могат да се избегнат илюзиите и неточните представи, които неформалните връзки понякога създават у планиращите емиграция.

Образователната система в България формира два видими полюса сред младежта: социален връх и социално дъно. Съществуващото социално неравенство се възпроизвежда в училищата и университетите. Общ знаменател на крайностите е засиленият критицизъм към образователните услуги и специфичните изисквания към предлаганото обучение. Решително следва да се насърчи провеждането на практики и стажове в хода на образователната подготовка, чрез сътрудничество между държавни и общински институции, от една страна, неправителствен сектор и бизнес, от друга. Видимо действащата образователна инфраструктура често пъти не е в състояние да покрие базови стандарти за практическа подготовка. Ромската етническа група систематично стои на дъното по почти всички индикатори. Нараства потребността от нова цялостна политика към ромското малцинство с

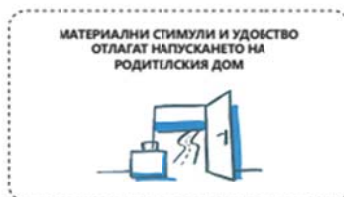
фокус към младите. Разгледано изобщо за младите хора, образователната мотивация в много случаи добива семейни характеристики. Високото образование на родителите решително стимулира стремеж към високо образование при децата. Въпреки че стремежът към висше образование все още остава висок, трендът на еднопосочното му нарастване през последните десетилетия е пречупен (73 % изразяват желание за висше образование през 2014 г. в сравнение с 59 % през 2018 г.). „Корупционното съзнание“ сред младежта достига безпрецедентни върхове (54 % са напълно или отчасти убедени, че изпити и оценки се купуват). „Пазарното общество“, с други думи, е произвело представа за образованието като „пазар“.

Трудовата реализация на младите българи е преминала определено положително развитие, свързано с интеграцията в ЕС и излизането от пост-кризисната ситуация. Част от проблемите, идентифицирани в изследването от 2014 г., са все още в сила: недостатъчно съответствие между образователната подготовка и трудовата дейност; стряскащо непълноценна трудова интеграция на младите роми, определена и от ниските им образователни равнища; наличие на млади хора извън образование, обучение или работа, чийто брой не расте, но въпреки това има значение и често се възпроизвежда генерационно (като семейства, които изобщо нямат трудов опит). Ето защо са необходими специални усилия за формиране на мотивация за образование сред онези млади хора, чиито собствени родители нямат образование или са нискообразовани.

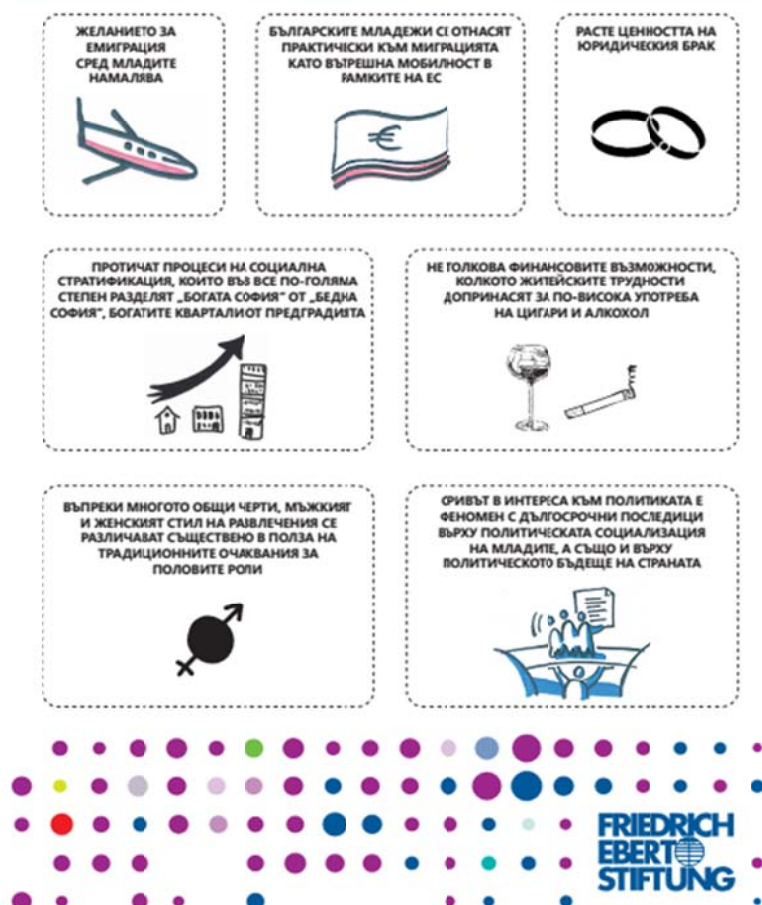
Политическата сфера за младите е рамкирана от едно тройно обстоятелство: нисък интерес към политиката (7 % се интересуват от нея като цяло), ниско политическо участие, ниска мотивация за политическа кариера. В своята съвкупност тези три измерения крият риск за пълноценното възпроизводство на политическия елит и отварят пътя на случайни политически кариери. Това предполага реформиране на системата за гражданско образование в средния курс, така че да предоставя по-адекватна и атрактивна информация по обществени и политически теми, а също и създаване на подходящи форми (обучителни семинари, летни училища и т.н.) за повишаване на политическата информираност сред по-изявени ученици и студенти извън онези, които са ориентирани в сферата на социалните науки. Политическото отчуждение на младежта се изразява в чувства на непредставеност и възрастова дискриминация. Конвенционалното политическо участие (членство в партии и т.н.) е силно дискредитирано. Все по-видима е потребността от мерки за по-системно привличане на млади хора в процеса на формиране, консултиране и оценяване на политически решения в институциите. Националната и европейската идентичности доминират над партийните и идеологическите. Това е предпоставка българският политически процес в бъдеще да се моделира от актуалните представи за национално и европейско. Еврооптимизмът е масова реалност за младежкото (гео)политическо съзнание (50 % доверие в ЕС в сравнение с 13 % за българското Народно събрание). Национализмът се развива успоредно на европеизма, без засега да влиза в конфликт с него. На практика Европа служи като политически и икономически образец, контрастиращ на предполагаемите дефицити на българската политическа и икономическа ситуация. Демократичните възгледи на българската младеж са сериозно застъпени (62 % разглеждат демокрацията като важна ценност). Същевременно, недемократичните тенденции получават подкрепа от масовото възприятие за демократичен дефицит и недостиг на права и ред. Парадоксално е, че младите

едновременно експлицират десни (и повече пазарни) самоопределения (7 % леви срещу 24 % десни) и леви (и повече социални) приоритети. Виждаме стигматизация на левия етикет, но също и все по-социално и колективно самосъзнание. Изследването стига до извода за относително успешна социализация на българската младеж в обществените ценности и традиции и крайно ограничена реализация на потенциала за социална инициатива.

БЪЛГАРСКАТА МЛАДЕЖ 2018/2019

БЪЛГАРСКАТА МЛАДЕЖ 2018/2019

IV. Интерпретация на темата NEETs в японското общество⁷

Според информационния бюлетин относно икономиката на труда от 2004 на Министерството на Здравеопазването, Труда и Социалната политика на Япония, броя на т.нар. NEET (акроним на фразата на английски език: „Not in Employment, Education, or Training”) в страната е достигнал 520, 000 човека. Терминът „NEET” възниква през 90-те години на 20ти век във Великобритания, където с него се обозначават млади хора на възраст

Comment [U1]: Интересна практика и съпоставка смятам, че може да бъде направена със ситуацията в България.

⁷ <http://bgjapanology.blog.bg/technology/2008/05/20/problem-yeet-i-iaponskoto-obshtestvo.194705?reply=4168770>

между 16 и 18 години, които не работят, не учат и като цяло отказват да бъдат част от обществото. В Япония правителството и медиите започват да говорят за същия феномен едва през 2003 година, въпреки че по данни от втората половина на 2005, хората класифицирани като NEET все още не се включват към общия процент на безработните в страната. Базирано на проучване на трудоспособното население, проведено от Министерството на Вътрешните работи и комуникациите, в Япония с термина NEET могат да се обозначат хора между 15 и 34 години, които спадат към безработните и които след завършване или прекъсване на основното си образование, нямат намерение да продължат обучението си или да си намерят работа. Според Министерството на Здравеопазването, Труда и Социалната политика в броя на NEET не влизат безработните, неучащи, които търсят работа, или пък помагат в домакинството на дома.

Според широко приетата класификация, хората, определяни като NEET се делят на 4 вида:

- Хора, които са се отдръпнали от обществото – т.нар. *хикикомори* (引き籠もり).

В повечето случаи хикикомори са младежи, които поради различни лични или социални фактори в живота си, са решили да се отдръпнат от социалния живот и търсят крайни форми на изолация от външния свят. Според определението на японското Министерство на Здравеопазването, Труда и Социалната политика, хикикомори е индивид, който отказва да излезе от жилището си и се изолира от обществото и семейството в стаята си за период, надвишаващ 6 месеца. В много от случаите, обаче, става въпрос за години, а понякога и за десетилетия на изолация. Според проучвания на същото министерство, хикикомори с Япония наброяват 50 000, въпреки че цифрата се определя като „консервативна” от специалисти, като Сайто Тамаки, който използва термина хикикомори за първи път. Като фактори за пораждаването на социалното явление хикикомори се посочват натиска, който младите хора чувстват от страна на модерното японско общество, неспособността им да изпълняват очакваната от тях роля в него и внезапното преминаване от детството към отговорностите на живота като възрастен. Натиска на обществото се изразява в голямата конкуренция в училище, в очакванията от страна на родителите, децата им да се съобразяват и да станат част от общо-приетите обществени доктрини и норми. Рязката промяна настъпила в японския пазар на работна ръка, където завършването на университет вече не гарантира доживотна работа в една и съща фирма и където повечето компании са склонни да назначават не млади хора, а хора на средна възраст с повече опит, също допринася към този натиск. За допълнителен фактор за възникването на хикикомори се смята благоденствието на средната класа в пост-индустриална Япония, което позволява на родителите да продължават да издържат децата си дори и след като те вече са пълнолетни. Други причини са прекалено мекото възпитание, което младите получават от родителите си, както и неспособността на родителите да регистрират в ранен етап склонността на детето си към изолация. За да избегнат обществото, в което са неспособни да живеят, хикикомори се заключват в стаята си, където обикновено прекарват деня си в сън, а нощем гледат телевизия, играят на компютърни игри, или сърфират в Интернет.

Явлението широко се обсъжда в японските медии през 2000 година, когато редица тежки престъпления се присъждат на хикикомори. В резултат на тази пре-експонация, днес се смята за срамно ако в дадено семейство има хикикомори и в повечето случаи помощта на

специалисти не се търси. Повечето родители крият факта, че детето им е хикикомори и избират просто да чакат, като се надяват, че с времето детето им ще преодолее проблемите си и само ще се завърне в обществото. В случаите, когато хикикомори започва още преди детето да е завършило образованието си, преподавателите и социалните работници в училището може да проявят незначим интерес, но като цяло се опитват да не се намесват.

- Хора, които предпочитат да бездействат и се отдават на забавления, след като завършат или прекъснат основното си образование.

Към тази група спадат част от т.нар. parasite singles – хора, на възраст между 25 и 35 години, които продължават да живеят с родителите си и отказват да започнат самостоятелен живот. От parasite singles към NEET спадат тези, които отказват да работят и разчитат на издръжка от родителите си. Те се различават от хикикомори по това, че не се изолират в домовете си, а напротив – ежедневието им се състои в срещи в приятели, пазаруване и други подобни забавления. Жените, които спадат към тази група, не бързат да се обвържат с брак, не виждат смисъл да си търсят работа и предпочитат да излизат със заможни мъже, които да допринасят към вече луксозния им начин на живот. Родителите на подобни младежи са доволни, че децата им живеят с тях. Те се стремят да дадат на децата си най-добрия възможен старт в живота и възможности, които те самите не са имали. Друга причина родителите да не се стремят да променят ежедневието на децата си, е че те гледат на тези допълнителни години на разходи и грижи, като инвестиция в собственото си бъдеще – надяват се, че по този начин децата ще се чувстват по-задължени да се грижат за родителите си, когато те остареят.

- Хора, които в повечето случаи са завършили университетското си образование, но не постъпват на работа.

Те се колебаят и обмислят дълго време на каква работа да постъпят и в крайна сметка не стигат до крайно решение. Хората, които спада към тази група не се чувстват притиснати финансово да побързат и да си намерят работа, защото в повече случаи принадлежат към средната класа и родителите им могат да си позволят да ги издържат за неограничен период от време.

- Хора, които са работили на пълен работен ден, но са напуснали работата си.

Причините, заради които тези хора решават да станат безработни и да не си търсят повече работа, са различни по рода си. Често става дума за загуба на вярата в собствените възможности, която е резултат на трудности, срещнати на работното място. Друга причина е, че на предишната си работа, тези хора са били принуждавани да изпълняват задължения, за които не са квалифицирани, което отново е довело до загуба на самочувствие, поради невъзможност да се справят с работните задачи. Съществуват и хора, които решават, че не са пригодни за ежедневието на т.нар salarymen или OL (office lady), което се състои в ранно ставане, пътуване в препълнените средства на градския транспорт и често задължително оставане на работа след края на работното време. Според проучванията на Dai-Ichi Life Research Institute Inc., се очаква населението, което се класифицира като NEET да нарасне до 984 000 човека през 2010 година. **Увеличението на броя на NEET ще се отрази не само на икономиката на страната, но ще засегне и издръжката и развитието на**

обществото. Икономическият растеж ще се забави, поради намаление на потреблението и спад в наличната работна сила. Броят на хората, които плащат социални осигуровки и данъци върху доходите си ще спадне, което от своя страна ще доведе до проблеми в осигуряването на общественото благосъстояние. Бъдещето на самите NEET също представлява проблем за Япония, защото когато в един определен момент, на тях им се наложи да излязат отново на пазара на работна ръка, те няма да имат нужните професионални и социални умения да извършват високо квалифициран труд. Това ще се отрази пряко на техните доходи и покупателната им способност. В определени случаи може дори да се стигне до ситуации, където държавата ще трябва финансово да поддържа част от тези хора.

Споделен опит

Конкретните мерки, които правителството е взело досега са откриването на консултантски центрове в големите градове на Япония, където NEET могат да получат информация за работа и да добият опит чрез обучение на работното място. Стартирана е и програмта **Job Passport**, която помага на младежите да изготвят автобиографиите си. Съществува и **национална кампания, наречена Job Cafe**, която също се занимава с консултирането и предоставянето на обучение на работното място за млади хора.

Същевременно се търсят и корените на проблема NEET. Преобладава мнението, че не само държавата носи отговорност за решаването му, но и обществото. Психолозите съветват, че отказът на младите да работят и izolацията им е техния негласен и несъзнателен протест срещу съществуващите норми и разбирания в японското общество. По мнение на специалисти, обществото трябва да промени критичната си настроеност към тези индивиди, както и да се опита да изкорени мнението, че те сами трябва да се справят с проблемите си. На тях трябва да им бъде показано, че завръщането им в това общество е силно желано и те могат да допринесат към него със своите умения, като по този начин, те ще имат самочувствието да се опитат отново да станат част от него. Едновременно с усилията насочени към приобщаването на NEET обратно в обществото, ясно е осъзнат и фактът, че трябва да се вземат мерки за предотвратяването на превръщането на сегашните деца в бъдещи NEET. Изтъква се нуждата от реформа в образователната система, която да позволи на подрастващите да имат повече контакт с възрастните и да наблюдават техните задължения като членове на обществото. Обсъжда се и проблема с е заинтересоваността и необвързаността на училището като институция с проблемите и психологичните затруднения на децата. Ясно е осъзнат и проблема на възпитанието на децата и нуждата от промяна в начина, по който родителите общуват с младежите. Проблемът с хората, които чрез izolация и отказ да работят, отказват да бъдат част от обществото, все още е в начален стадий и не носи преки заплахи за Япония. Но неговото овладяване точно сега и предотвратяването на развитието на един по-късен, необратим „лавинен ефект“ е от важно и неотложно значение за японското общество. Подобно овладяване не е отговорност само на държавата като институция, а и на обществото, защото точно в неговата структура, принципи и установени норми, се крият корените на проблема с NEET. То трябва да се вслуша в това, което неговите млади членове, макар и негласно се опитват да му кажат, да се вгледа в себе си, да признае недостатъците си и да се опита да ги отстрани.